

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Review of Brock, A.L.; Meersbergen, G. van; Smith, E. (2022) Trading companies and travel knowledge in the early modern world

Mostert, T.

Citation

Mostert, T. (2023). Review of Brock, A.L.; Meersbergen, G. van; Smith, E. (2022) Trading companies and travel knowledge in the early modern world. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 42(2), 99-102. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3718038>

Version: Publisher's Version

License: [Licensed under Article 25fa Copyright Act/Law \(Amendment Taverne\)](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3718038>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

changed when the colonies were taken over by the state. Things only changed in the colonies from the 1870s when steamships and the Suez canal made tighter control from Europe, and military expansion in the outlying areas, possible. This argument is only developed very briefly in the introduction and epilogue, but not in the main body of the book. Whether the colonial subjects felt a difference after the demise of the VOC is impossible to ascertain both because the book is almost singularly focused on military issues, and because the timeline of the book ends around the start of the nineteenth century, as is usual among VOC histories, and does not continue on to 1870. Strangest of all for a book which wants to reinterpret the history of the VOC, is the absence of a chapter on historiography that could help the reader to grapple with the enormous amount of material available, and to be able to properly understand Knaap's reinterpretation.

While this book does not accomplish all of its goals, it serves as an excellent overview of all aspects of VOC military history. It will prove invaluable, especially for historians that do not read Dutch but who can profit from making comparisons to the VOC. Certainly, much work still remains to properly integrate this multifaceted company into global military history.

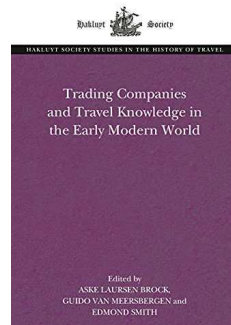
PHILIPP HUBER

Aske Laursen Brock, Guido van Meersbergen & Edmond Smith eds., *Trading Companies and Travel Knowledge in the Early Modern World*

Oxon & New York: Routledge, 2022, 314 pp., ill.,
ISBN 9781032052922; € 38,99 (paperback: ook beschikbaar als hardback en e-book)

De *Hakluyt Society* richt zich naast het publiceren van wetenschappelijke uitgaven van reisbeschrijvingen, haar kerntaak sinds de oprichting in 1846, ook in toenemende mate op het publiceren van wetenschappelijke artikelen over ontdekkingsstochten, reisbeschrijvingen en *cultural encounters*. Zo publiceert ze sinds 2006 een online wetenschappelijk tijdschrift. Hier is nu een boekenserie bijgekomen: 'Hakluyt Society Studies in the History of Travel'. De hier gerecenseerde bundel, *Trading Companies and Travel Knowledge in the Early Modern World*, was de eerste om in deze serie te verschijnen.

Het plan voor de bundel had zijn oorsprong in een door de Society georganiseerde conferentie over 'Trading Companies and Travel Literature' in Chatham in 2017. De uiteindelijke bundel kijkt echter breder dan reisverhalen in de klassieke zin. De redacteurs geven een uitgebreide beschouwing van de terminologie en historiografie rond reisverhalen, landbeschrijvingen en andere tekstvormen waarin kennis van de overzeese wereld wordt gevat, en

kiezen er zelf voor deze allemaal te vatten binnen de overkoepelende term *travel knowledge*. De bundel is gericht op de rol van de overzeese compagnieën in het ontstaan en circuleren van zulke kennis. Zoals de bundel duidelijk maakt is deze rol veelzijdig en complex: van actieve verwerving van kennis, het circuleren, ordenen en reguleren en publiceren ervan, tot onderdrukking en censuur.

De inleiding illustreert deze veelzijdige rol aan de hand van een aantal geijkte voorbeelden uit de geschiedenis van met name de Engelse en Nederlandse compagnieën. De hieropvolgende hoofdstukken geven vervolgens een veel breder beeld van de Europese expansie en de rol die kennis daarin speelde. Het eerste deel behandelt in vier bijdragen het 'informatiemanagement' van de compagnieën. Djoeke van Netten analyseert op basis van reisjournalen en andere tekstbronnen het gebruik van kaarten tijdens de eerste Nederlandse tochten naar Azië, waarbij ze onder andere opmerkt dat er indertijd geen conceptueel onderscheid werd gemaakt tussen geschreven reisinstructies (*leescaerten*) en getekende kaarten (*pascaerten*), en dat zeelieden ze hoe dan ook met een gezonde dosis wantrouwen benaderden.

Guido van Meersbergen en Frank Birkenholz leveren een bijdrage over het informatiebeheer van de voc. Naast het inventariseren van de grote hoeveelheid bestaand onderzoek gaan ze specifiek in op de rol van algemene instructies voor voc-personeel over de vorm waarin ze moesten rapporteren over het gebied waar ze gestationeerd waren. De bijdrage van Giorgio Tosco voert ons weg van de Noord-Europese compagnieën en kijkt naar de verschillende reisverslagen en rapporten die een rol speelden in de oprichting van de kortstondige Oost-Indische Compagnieën van Genua en het groothertogdom Toscane. De verschillen tussen het relatief open politieke systeem van de republiek Genua, waar een levendige traditie van publiek debat bestond, en het meer autoritaire bewind van de Toscaanse groothertog, zo betoogt het hoofdstuk, zien we gereflecteerd in het soort teksten dat in de twee gebieden circuleerde. Edmond Smith wijst ons op de individuele belangen binnen een handelscompagnie, waardoor persoonlijke contacten en informatie juist niet altijd gedeeld werden. Hij illustreert dit aan de hand van William Pynchon, die in de jaren '30 en '40 van de zeventiende eeuw door collega's binnen de Massachusetts Bay Company werd beschuldigd van het monopoliseren van zijn handelscontacten met de Mamotack in het binnenland van Massachusetts. Wat Pynchon zag als goede contacten, informatie en knowhow, zagen collega's zoals John Mason als machtsmisbruik.

Het tweede deel van de bundel belicht het thema 'multiple actors and perspectives', en bevat drie bijdragen. Jyotsna G. Singh belicht het gezantschap van William Hawkins naar het Mogolhof (1608-1611). Hoewel Hawkins geen officiële geloofsbrieven als gezant had, maakte hij wel dusdanige indruk aan het hof, dat Jahangir hem daar graag wilde houden, hem tot *mansabdar* maakte (i.e. een keizerlijke rang gaf) en hem bewoog aldaar een Armeens-christelijke vrouw uit de hofkringen te trouwen. Ze toont daarmee de gecompliceerde aard

van zulke *cultural encounters*. Amrita Sen's bijdrage behandelt de wijze waarop er geschreven werd over de Bengaalse hongersnood van 1770. Terwijl interne EIC-stukken zich vooral zorgen maakten over de onderbreking van de inkomsten die deze tot gevolg had, leidden de verontwaardigde en levendige beschrijvingen ervan in reisbeschrijvingen en persoonlijke correspondentie, in Engeland tot een golf aan kritiek op het koloniaal bestuur in Bengalen. De bijdrage van Sam Ellis gaat in op de rol van niet-Europeanen in de laat-achttiende-eeuwse expeditie in de Himalaya, en belicht onder andere de Bengaalse Kadir Khan, die niet alleen een cruciale rol speelde in het organiseren van de Engelse expeditie, maar in 1795 zelf leiding gaf aan zo'n expeditie. Ellis reflecteert op de mechanismen die ertoe hebben geleid dat niet alleen in de Engelse historiografie, maar ook in het archief, deze expeditie extreem onderbelicht is gebleven.

Het laatste deel van de bundel, 'Company lives', bestaat uit vier bijdragen die op zeer uiteenlopende wijze ingaan op de persoonlijke levens, perspectieven en belangen van Europeanen overzee. Stefan Halikowski Smith behandelt een ongepubliceerde reisbeschrijving van de Jezuiet Guy Tachard, en toont hoe het ambigue karakter van dit werk – ergens tussen een commercieel verslag en een religieuze tekst in – een reflectie is van de ambigue doelstellingen van de Franse *Première Compagnie Royale des Indes*, en de complexe positie van de auteur daarbinnen. Eva Johanna Holmberg vergelijkt de autobiografische teksten van Peter Mundy en John Sanderson, die in de vroege zeventiende eeuw beiden een deel van hun carrière doorbrachten in het Ottomaanse Rijk voor de Engelse Levant Company. Waar Peter Mundy overwegend positief is over zijn tijd daar, en veel aandacht geeft aan handel, bezochte bezienswaardigheden en lokale gebruiken, spuit Sanderson uitgebreid zijn gal over conflicten met onmogelijke collega's. Dit laatste staat weer op interessante wijze in schril contrast met een voor publicatie bedoelde reisbeschrijving van zijn hand, die niets laat blijken van zulke conflicten. Holmberg reflecteert op de overwegingen met betrekking tot het beoogd publiek en verdere carrièremogelijkheden die deze keuzes moeten hebben geïnspireerd.

De bijdrage van Aske Laursen Brock gaat eveneens over een werknemer van de Levant Company, Benjamin Albyn, die in 1697 door middel van een lang pamflet zijn door een ruzie met zijn leidinggevende beschadigde reputatie probeert te herstellen, en de tegen hem lopende rechtszaken probeert te beïnvloeden. In het pamflet houdt hij het Ottomaanse rechtssysteem op als spiegel voor het, in zijn ogen, onrechtvaardige Engelse systeem dat hem nu zoveel last bezorgt – een interessant contrast met het stereotype van het Ottomaanse Rijk als despotische staat dat later steeds meer opgeld zou doen. De laatste bijdrage, van de hand van Souvik Mukherjee, gaat in op een heel ander soort bron: de grafstenen op de Nederlandse begraafplaats in Chinsura, Bengalen. De auteur beargumenteert hartstochtelijk dat dit erfgoed niet alleen op zich een zeer interessante bron is voor de koloniale samenleving, maar tevens een dankbare springplank om in koloniale archieven op zoek te gaan naar gegevens over de aldaar begraven mensen. Zelf is hij een van de initiatiefnemers van een

database met dit doel. Na dit laatste deel volgt een nawoord van Nandini Das, dat enkele bespiegelingen op de bundel als geheel combineert met wat feitelijk nóg een korte bijdrage is – een beschouwing van het gezantschap van Thomas Roe aan het Ottomaanse hof.

Al met al bevat de bundel een zeer interessante en rijke schakering aan onderwerpen binnen het brede thema van *travel knowledge* – in benadering en stijl variërend van betrekkelijk technisch tot zeer verhalend en toegankelijk. De bundel slaagt er prachtig in om bruggen te slaan tussen verschillende genres van beschrijving en informatie. Wel gaat de brede benadering, waarin eigenlijk alle tekstvormen met betrekking tot de buiten-Europese wereld vallen binnen de categorie *travel knowledge*, wellicht wat ten koste van de coherentie. Zo'n alomvattende benadering is echter misschien wel gepast om de doelstellingen van de nieuwe boekenserie in de volle breedte voor het voetlicht te brengen. Het volgende deel, over de rol van afstand en geloofwaardigheid in kennisverwerving in de vroegmoderne wereld, staat al op de rol voor begin 2024.

TRISTAN MOSTERT

Werner Scheltjens, *North Eurasian Trade in World History, 1660–1860: The Economic and Political Importance of the Baltic Sea*

Abingdon-on-Thames: Routledge, 2021, 244 pp., ill., ISBN 9780367683467; £ 104 (ook beschikbaar als paperback & e-book)

Werner Scheltjens, als hoogleraar *digital history* verbonden aan de Duitse Universiteit van Bamberg, publiceerde eerder al over de Sonttolregisters. In dit nieuwe boek verbreedt Scheltjens op basis van de schat aan gegevens uit de Sonttolregisters zijn analyse om de economie van de Baltische regio, of in zijn terminologie Noord-Eurazië, tussen 1660 en 1860 in beeld te brengen. Scheltjens toont, op basis van een schat aan statistische informatie en ander archiefmateriaal, het toenemende belang aan van Noord-Eurazië in de economische ontwikkeling van vroegmodern en negentiende-eeuws Europa. Het boek is in essentie opgedeeld in twee delen: de eerste twee hoofdstukken analyseren het economische en politieke belang van de Baltische regio gedurende de gehele tijdsperiode, hoofdstukken 3 tot 6 behandelen vervolgens (in chronologische volgorde) steeds een opeenvolgende periode van grofweg vijftig tot zestig jaar, waarin de ontwikkelingen nader worden geanalyseerd. Scheltjens stelt dat er vier periodes te onderscheiden zijn: een periode van opkomst (1670–1721), van consolidatie (1703–1766), van chaos (1764–1814) en als laatste van herconfiguratie (1814–1860).

